

Ústavní úvaha polská.

Magister práv B. P o g o d a (Bydgoszcz)

V popředí zvýšeného zájmu všech politických stran a celé veřejnosti vůbec v P o l s k u je návrh strany maršála Pilsudského na změnu ústavy. Změna tato dotýká se v prvé řadě osoby presidenta republiky, jemuž má býti přiznána větší pravomoc. Osnova nového ústavního zákona projednávána je nejen v sněmovních komisích, ale je předmětem diskuse právnických kruhů polských, z nichž četní jednotlivci zaujímají k ní stanovisko na veřejných přednáškách, nebo v tisku. Otiskujeme takovou úvahu bystrého právníka polského, přednosty soudu v Bydgoszczy, velmi literárně činného, zaslano našemu časopisu.

Překladatel.

Stát, toť území a lid pod nejvyšší vládou. (Prof. Dr. C y b i c h o w s k i »Prawo Narodów« 1923.) Pakliže N i c o l o M a c h i a v e l l i, jehož zásady do dnes jsou brány v úvahu, uznává, že cílem státu je moc, k jejímuž dosažení lze užítí všech prostředků (»Il Principe«), považuje B o d i n u s stát za svazek, jehož cílem jest povšechné dobro (»Les six livres de la Republique«).

Stát, aby mohl vykonávati a realizovati vytčené úkoly, musí býti náležitě organisován, musí býti v státě správně a výrazně ustáleny základy právního řádu, které určují vládní formu, jakož i poměr její k obyvatelstvu. S rozmachem státu rozvíjí se též jeho základní ústava od primitivních zárodků k složitému systému institučnímu. Protože organisace státu je pramenem, z něhož vyplývají práva jednotlivců, je proto důležitým, aby organisace ta byla pokud možno dokonalou a — trvalou.

Demokratická ústava zakládá se na tom, že státní moc neslouží jedné osobě (monarchie), ani jednomu stavu (aristokracie), ale veškerému lidu, čímž se vyjadřuje rovnost všech občanů. V republice demokratické je hlavou státu president, zvolený lidem. Demokracie jako stranický směr touží po co možno nejvyšším vlivu vůle lidu na státní zákonodárství. S rozvojem novodobých států vytvořila se tak zvaná representační demokracie, jejíž státní moc vykonávají lidem zvolení představitelé (parlament). Přílišný vliv lidovlády může se zvrhnouti v ochlokracii, t. j. vládu luzy.

Studujeme-li demokratické ústavy evropských států, shledáme v nich nadměrný vliv parlamentů, vedoucí k porušení ústavní rovnováhy a k bolestným otřesům v životě většiny států. Nedokonalost systému representační demokracie s nadměrnou vyvinutou mocí lidového shromáždění, snažícího se o ovládnutí nejvyšší moci ve státě (ecclesia) i dominujícího vlivu na celý život státu, vede k vnitřním konfliktům s výkonnou mocí, proti zájmům státu velmi omezenou, často přímo znemožňovanou v nejelementárnějších státních úkonech. Stálé změny vlád, závislých často od náhlé a případné většiny v parlamentě, brzdí pravidelný rozvoj státních prací, činíce z výkonné moci prostý nástroj parlamentu. Zřejmé vnitřní státní krise na podkladě ústavním, stále více utvrzují novodobou veřejnost v přesvědčení, že system representační demokracie je nedokonalý a že je zapotřebí přejíti k jinému systému a odvrátiti se od neaktuálního již ústrojí parlamentárního.

Zanechání systému parlamentárního neznamena ještě pohřbítí vůbec demokratickou formu státního ústrojí, když vedle systému parlamentární (representační) demokracie známe ještě demokracii bezprostřední (forma demokracie v starých Athenách), jakož i demokracii přímou, jejíž podkladem je vláda lidu prostřednictvím zvoleného jednoho, nebo více zástupců. Při parlamentárním systému často převládají různé nešvary, jako: slabost vlády, nestálost politiky, nedostatek trestnosti, nerespektování vlády, boj proti vynikajícím individualitám, touha po novotách, snížení úrovně veřejného života, lhostejnost inteligentních tříd k veřejným otázkám (prof. Dr. Z. C y b i c h o w s k i, přednášky o stát. právu r. 1921), které vedou při současné tendenci parlamentu k rozšíření svých prerogativ k stále většímu úpadku společenského života, jenž místo toho, aby se klidně a pravidelně rozvíjel, je stále jen závislý na nepředvídaných okolnostech, povstávajících v souvislosti s konflikty parlamentu s výkonnou mocí.

Je třeba tedy ukázati způsob, jak zabrániti zlu. Povstala celá spousta projektů na změnu ústavy, jež vešměs shledávají, že takovým, či jiným rozšířením moci presidenta lze čeliti zlu. Všechny ty projekty však, souhlasíce s institucí parlamentu lidem voleného, neodstraňují zla, jež bude při trvání parlamentu státu vždy hroziti. Účast lidu v parlamentních vládách je přímá. Za lid ustanovují zákony zvolení představitelé, kteří převážně nedospěli k funkci zákonodárné, vyžadující velkých příprav. Lid, volící své představitele většinou hlasů, pomíjí vynikající jednotlivce, jako méně sympatické průměrnému celku a hlasuje pro kandidáty nejpobulárnější, dobývající většinou své pobulárnosti sliby a demagogií, v důsledku čehož dostanou se do parlamentu lidé nezodpovědní. Je třeba tedy umožniti, aby funkci zákonodárnou mohli vykonávati lidé nejlepší a nejlepe k tomu připravení. Volí-li představitelé velké masy, je možnost v případných volbách zvolení nejlepších kandidátů mi-

nimální. Proto již v některých státech mají zákonodárnou moc v rukou ne náhodně zvolení představitelé, ale svědomitě a účelně k tomu úkolu připravené sbory, jmenované nejvyšším hodnostářem státu.

Do dnes existuje demokratický system, který připouští v některých státech, že hlavu státu volí lid prostřednictvím svých zástupců: Zvýšiti moc lidu a připustiti, aby lid sám volil hlavu státu, jehož prostřednictvím by pak lid si zvolil své zákonodárce. Demokratický system zůstane zachován, když účast lidu na vládě bude nepochybnou ve volbě presidenta přímo lidem. Celý organismus státní bude zabezpečen před otřesy náhlých změn i krisí, když lidem zvolený president sám — veden zájmy státu — vybere si lidi nejlepší a nejosvědčenější k stanovení práv ve státě. Síla státu i štěstí obyvatelstva mají býti podkladem k ústavním změnám. Změna ústavního systemu na system výše proponovaný, při obrácené kompetenci, spočívající v tom, že ne parlament bude voliti presidenta, ale president sám vyvolí si zákonodárný sbor, zajistí občanstvu trvalý klid a stálost vlád, jež jest nezbytnou pro tvořivou práci, zejména v mladých státech. Zárukou před zneužitími bude volba presidenta na čas přísně vymezený všeobecným a co nejvíce demokratickým hlasováním. Politiku negace nutno nahraditi upřímnými jednáními o tematech sporných otázek, v kterýchžto poradách by dominovala snaha, aby při ústavních změnách neuplatňovaly se zájmy stran, ale postaveno bylo nade vše blaho všech občanů a síla státu.

Přeložil Vojtěch J. K o s n a r.

Trestní řízení příkazní v právu správním.

Dr. Miloslav H o r k a (Praha).

Dosavadní platné právo správní znalo trestní řízení příkazní (mandátní) jednak v ustanovení § 147a) živn. řádu, jednak v zákoně o zvířecích nálezích a v poslední době také bylo zavedeno zákonem o motorových vozidlech (č. 124/1931 Sb. z. a n.). Vládní osnova trestního správního řízení a práva, zpracovaná ministerstvem vnitra, zavádí všeobecně trestní řízení příkazní v §§ 65—68. Buduje se tu na dosavadních předpisech jednak býv. práva uherského (trestní policejní právo), jednak na předpisech zvláště v § 147a) živn. řádu.

Nově zaváděný trestní příkaz je fakultativním ustanovením vedle obligatorního trestního řízení normálního. Důvodová zpráva k vládní osnově právem podotýká, že je zapotřebí při určitých hromadně páchaných menších správních přestupcích určitého ulehčení pro správní úřad tím, že se neprovádí nor-